

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

NOVÉ BÁCHORKY¹

CHROBÁK²

Císařův kůň dostal zlaté podkovy, ano, zlatou podkovu na každou nohu. Proč? Bylť nejkrásnějším zvířetem, měl štíhlé nohy, moudré oči a hřívu, kteráž mu splývala jako hedbávný závoj kolem šíje. Svého pána pronesl dýmem prachu a deštěm kulí, slyšel kule zpívat a pískat, a když nepřátelé hrnuli se ku předu, kousal kolem sebe, vyhazoval a bojoval. Jedním skokem přesmykl se přes koně skleslého nepřítele i zachránil svému císaři zlatou korunu, zachránil mu život, dražší než zlato. Proto dostal císařův kůň zlaté podkovy. Ale to mu záviděl chrobák, proto vylezl ze svého úkrytu v stáji císařské a dovléknuv se ku kováři pravil: „Dříve velcí, potom malí; avšak pouhá velikost přednosti nezasluhuje.“ I natáhl tenouneké své nožky.

„Co chceš?“ ptal se kovář.

„Zlaté podkovy,“ odpověděl chrobák.

„Zdá se, že nejsi při rozumu,“ usmál se kovář. „Ty že také chceš zlaté podkovy?“

„Ano, zlaté podkovy,“ odvětil tvrdošijně chrobák. „Což nejsem takový jako ta velká šelma, kterou neustále obsluhují, česají a čistí a jíž se vždy jen dobrého jídla a nápoje dostává? Nepatřím též do stáje císařské?“

„Ale proč dostal kůň zlaté podkovy?“ tázal se kovář. „Což to opravdu nechápeš?“

„Zda to nechápu! Pochopuju alespoň tolik, že je to vůči mně velikým zneuznáním,“ pravil chrobák; „toť urážka – a proto odeberu se okamžitě do širého světa.“

„Hleď, abys už raději zmizel!“ zvolal kovář se smíchem.

„Hrubiáne!“ odsekl mu chrobák a odlezl. Uraziv malý kousek cesty octnul se v rozkošné malé zahrádce, v níž voněly růže a levandule.

„Není zde líbezně?“ pravilo malé, pestře kropenaté kuřátko. „Jaká to sladká vůně, jaká to krása!“

„Jsem zvyklý něčemu lepšímu,“ podotknul chrobák. „To zde nazýváte krásou? Vždyť tu nemáte ani hnojiště.“

---

¹ *Nové báchorky od J. Kr. Andersena*, přel. J. J. Stankovský, Praha 1879 (redakčně upraveno).

² Brouk, tj. der Kolbenkäfer.

Nato kráčel dál i stanul ve stínu blednivky, po níž lezla housenka.

„Jak krásný je ten svět!“ zvolala housenka. „Slunce je tak teploučké, vše je tak čilo a spokojeno. Až někdy usnu či zemru, jak to nazývají, probudím se zas a budu motýlem.“

„Nebud' domýšlivá!“ pravil chrobák. „Také my teď lítáme jako motýlové. Přicházím ze stáje císařské; ale nikdo v něm, ba ani císařův kůň, který se teď pyšní zlatými podkovami, není tak domýšlivý jako ty. Dostati křídla! lítati! Ano, teď lítáme my.“ A při těchto slovech vyletěl. – „Nerad se zlobím, ale musím.“

Padl do hustého drnu. Zde si trochu poležel a potom usnul.

O běda! jaký to hrozný liják! Pleskotem jeho probudil se chrobák a chtěl ihned do země zalézt, ale nemohl. Válel se a ploval po břiše i po zadku; na lítání nemohl ani pomyslit; kdož ví, dostane-li se z místa toho živ a zdrav. Ležel, kde se byl položil.

Když liják poněkud ustal a chrobák si oči vytřel, lesklo se před ním cosi bílého; bylo to plátno na bělidle. Pospíšil k němu a zalezl v záhyb mokré lněné látky. Neleželo se tam ovšem jako ve stáji v teplém hnoji, ale nebylo tu nic lepšího, a proto tam zůstal celý den a celou noc, neboť pršeti nepřestávalo. Časně z rána chrobák opět vylezl a zlobil se velmi na špatné počasí.

Na plátně seděly dvě žáby; jasné jejich oči zářily nadšením. „Znamenité počasí,“ pravila jedna z nich. „Jak to občerstvuje! A jak pěkně drží se voda v plátně! Svědí a lechtá mne to v zadních nohách, jako bych měla plovati.“

„Ráda bych jenom věděla,“ řekla druhá, „zda vlašťovka, která se tak daleko odvažuje, našla kdy na svých cestách v cizích zemích lepší počasí nežli u nás. Takový déšť, takové vlhko! Nejinak než jako bychom ležely v mokřině. Kdo se z toho neraduje, opravdu otčinu svou nemiluje.“

„Jistě nebyly jste nikdy ve stáji císařské?“ otázal se chrobák. „Tam je vlhkost rovněž tak teplá jako voňavá. Jsem tomu zvyklý, to je podnebí, které mi svědčí; ale bohužel, na cestu nelze je vzít s sebou. Není zde v zahradě nějaké pařeniště, v němž by osoby od stavu, jako já, mohly obývati?“

Ale žáby mu nerozuměly a nechtěly rozuměti.

„Nikdy rád svou otázku neopakuji,“ pravil chrobák, tázaje se třikrát po sobě, aniž obdržel odpovědi.

Pokročiv dál narazil na hrncový střepek; neměl tu sice ležeti, ale že tu byl, poskytoval útočiště. Bydlelo v něm několik škvořích rodin. Netoužily po příliš velkých místnostech, nýbrž po důvěrném, pospolném životě.

Ženy vynikají zvláštní láskou mateřskou, proto také každá považuje své děti za nejhezčí a nejmoudřejší. „Náš syn,“ vypravovala jedna matka, „sotva že vylezl z vajíčka, již jal se

skotačiti. Bouří to v něm, i musí si trochu tykadla otrkati. Není-liž pravda, pane chrobáku?“
Poznalyť příchozího dle postavy.

„Máte pravdu,“ odvětil vážně chrobák. I pozvaly ho, aby vlezl dál, pokud totiž střep stačil.

„Teď uvidíte také naše malá škvorčata,“ podotkla druhá a třetí matka. „Jsou to roztomilé děti a jak veselé! Nejsou nikdy nespůsobné, leda mají-li hryzení; ale to dostávají ve svém věku velmi snadno.“

Nato každá matka pověděla mu něco o svých dětech; škvorčata zatím skotačila a vidličkami, jež měla na ocásku, tahala chrobáka za jemné chloupky.

„Ti malí čtveráci nenechají pranic s pokojem,“ pravily matky a zářily téměř láskou mateřskou. Ale chrobáka to dopalovalo a proto se ptal, není-li na blízku nějaké pařeníště.

„Ó to leží daleko, daleko ve světě, až za příkopem,“ pravil starý, zkušený škvor; „tak daleko, že žádné z mých dětí, jak doufám, tak daleko nepřijde; byla by to má smrt.“

„Pokusím se přece, abych tam došel,“ odpověděl chrobák a odešel bez rozloučení. To prý bývá nejzdvořilejší.

U příkopu sešel se s několika svého rodu, s chrobáky. „Bydlíme zde,“ pravili. „Je tu velmi teplo. Smíme se osměliti a vás k sobě pozvati? Jste jistě po cestě umdlen.“

„Ano jsem,“ pravil chrobák. „Přenocoval jsem v lijáku na plátně, a čistota dojíhá mne velmi nemile. Mám v jednom křídle dnu, poněvadž jsem musil státi v hrncovém střepu ve průvanu. Je to pravá rozkoš, dostati se opět jednou mezi našince.“

„Přicházíte snad z pařeníště?“ tázal se nejstarší.

„Ó výše,“ odpověděl chrobák. „Přicházím ze stáje císařské, kdež jsem se narodil. Cestuju v jakési tajné záležitosti; proto nesmíte se mne vyptávati, beztoho pranic neřeknu.“

Nato sestoupil chrobák do tučného bahna. Zde seděly tři mladé upejpavé slečinky chrobácké, nevědouce co by promluvily.

„Jste ještě svobodeni?“ tázala se matka, a dcerušky tím více se upejpaly. „Co říkáte našim děvčatům?“

„Ani ve stáji císařské neviděl jsem krásnějších,“ odvětil dvorně cestující chrobák.

„Pozoruj, že jste pořádný muž a že můžete učiniti ženu šťastnou; proto bych se nerozpakovala dáti vám svou nejstarší dceru.“

„Hurah!“ zvolali ostatní, a chrobák viděl se pojednou ženichem; zasnoubení i svatba odbyly se najednou; nač otáletí?

Příští den uplynul našemu chrobákovi velmi rychle, druhý poněkud zdouhavěji, třetího dne však musil pomýšlet na potravu pro sebe i ženu, a to ho velmi hnětlo. „Obalamutili mě,“ pravil k sobě; „však já je napálím!“

A napálil je. Odešel nevrátil se za dne ani v noci, a jeho žena byla vdovou po živém muži. Druzí chrobáci dokládali, že přijali do své rodiny tuláka. Žena jeho byla jim nyní obtíží.

„Zůstane u mne jako nevdaná,“ pravila matka, „jako mé dítě. Fuj, hanba té ničemné duši, která ji nechala na holičkách!“

Chrobák dostal se zatím na silnici; na kapustovém listu přeplul příkop. Ráno dostavili se z nenadání dva lidé; spozorovavše chrobáka vzali ho do ruky a obraceli na vše strany; oba byli nesmírně vtipní, zvláště chlapec. „Alláh³ vidí černého chrobáka na černém kameni v černé skále! Není to tak v koránu?“⁴ tázal se a přeloživ jméno chrobákovo do latiny, popisoval jeho rod a povahu. Starší učenec nebyl pro to, aby jej brali s sebou domů; myslil, že tam mají rovněž tak pěkné exempláry, což ovšem nezdálo se chrobákovi přílišnou zdvořilostí. Proto vyletěl mu z ruky, a poněvadž křídla jeho byla úplně suchá, letěl značný kus cesty, až stanul před skleníkem, do něhož vyzdviženým oknem pohodlně vklouzl, aby se mohl zahrabati do čerstvého hnoje. „Zde je krásně a lahodně!“ zvolal.

Brzy upadl ve spánek i zdálo se mu, že císařův kuň pošel a pan chrobák že obdržel zlaté jeho podkovy a mimo to slib, že dostane ještě dvě jiné. Jak příjemný, jak milý je takový sen! Procitnuv ze sna vylezl a rozhlížel se. Ach, jaká krása byla ve skleníku! Velké štíhlé palmy pnuly se do výše, slunce činilo je téměř průhlednými, a pod nimi vyrůstalo husté zelení i zářily květiny, červené jako plamen, žluté jako jantar a bílé jako čerstvě napadaný sníh.

„Nevyrovnatelná krása! Jaká to asi pochoutka, když všechny ty rostliny přecházejí v hnilobu!“ pravil chrobák. „Jest to znamenitá špižirna. Zde bydlí jistě členové našeho rodu. Musíme se trochu poohlednouti, není-li tu někoho, s nímž bych se mohl spřáteliti. Šetřím slušnosti a to mne naplňuje hrdostí.“ Potom jal se všude hledati, mysle při tom na svůj sen o mrtvém koni a získaných zlatých podkovich.

V tom položila se na něho náhle nějaká ruka; byl smáčknut a sem i tam obracován. Malý synek zahradníkův a jeho kamarád nalézali se ve skleníku; spatřivše chrobáka chtěli si s ním ztropiti žert. Zahalen ve vinní list octnul se v teplé kapse chlapcových spodků. Vrtěl sebou, škrábal, ale v odměnu dostalo se mu silného stisknutí rukou chlapcovou. Hoch doběhl s ním k velkému rybníku na konci zahrady. Zde položen jest chrobák do starého rozlomeného

---

³ Bůh Mohamedánů.

⁴ Sv. písmo Mohamedánů.

dřeváku, jehož hořejší část byla odtržena. K němu přidělán místo stožáru dřevěný kolík, na nějž pak chrobák vlněnou nití přivázali. Měl představovati lodníka plovoucího na loďce.

Rybník byl tak rozsáhlý, že ho chrobák považoval za moře, i ulekl se tak, že se převalil na záda a nohama počal třepetati. Dřevák odplul, neboť proud vody byl dosti silný: avšak vzdálila-li se lodička příliš daleko od břehu, vyhrnul jeden z chlapců okamžitě spodky a přinesl ji nazpět. Když byla opět v plném proudu, zavolal někdo velmi přísně na chlapce. Odkvapili nechavše dřevák dřevákem, jenž vždy víc a více od břehu se vzdaloval. Chrobákovi bylo prapodivno u srdce; odletěti nemohl, vždyť byl ke stožáru velmi pevně přivázán.

Tu navštívila ho moucha. „Máme dnes velmi krásné počasí,“ zahájila moudře rozprávku. „Zde si mohu odpočinouti, zde se mohu hřáti. Máte to zde velmi příjemné a pohodlné.“

„Žvaníte, jak tomu rozumíte. Což nevidíte, že jsem pevně přivázán?“

„Ale já nejsem přivázána,“ odušila moucha a odletěla.

„Teď teprva znám svět,“ pravil chrobák. „Je to podlý svět, já jediný jsem slušný tvor. Nejprve mi odepřeli zlaté podkovy, potom musil jsem ležeti na mokřím plátně, státi v průvanu, a konečně mi ještě ženu vnutili. A sotva že jsem vyšel dál, abych se přesvědčil, jak by se mi vlastně mělo dařiti, přijde takový lidský kolohnát a svázaného vydá mne divokému moři. Zatím prochází se císařův kůň ve zlatých podkovách. To mne dopaluje nejvíce. Ale na vděk a na soustrast nemůže se nikdo v tomto světě spoléhati. Mé příhody jsou velmi poučné a zábavné, avšak co naplat, když se nikdo o nich nedozví! Svět také nezasluhuje, aby je poznal, jinak byl by mi ve stáji císařské, rovněž jako tomu koni, dal zlaté podkovy. Kdybych byl dostal zlaté podkovy, mohl jsem býti stáji k veliké cti; ale teď mne pozbyla, a svět mne pozbyl též, po všem je už veta!“

Avšak nebylo ještě po všem veta: přiblížila se loďka s několika děvčátky. Jely kolem dřeváku, vylovily ho a jedna z dívek vytáhla malé nůžky, přestříhla vlněnou nit, aniž chrobáku uškodila, a když přirazily ku břehu, položily ho do trávy. „Lez, lez; leť, leť, můžeš-li!“ pravily. „Svoboda nade všecko!“

A chrobák letěl přímo k otevřenému oknu veliké budovy; umdlen sklesl v jemnou, měkkou a dlouhou hřívu císařova koně, stojícího ve stáji, kdež on i chrobák byli domovem. Zatnuv se pevně do hřívky seděl chvíli a zvolna se zotavoval. „Teď sedím na koni císařovu, sedím na něm jako jezdec. Co však díím! Ano, teď mi to teprv zřejmo. Toť znamenitá myšlénka a úplně pravdivá. Proč dostalo se koni zlatých podkov? Na to ptal se mne také kovář. Teď to nahlížím: jen k vůli mně dostal kůň zlaté podkovy.“ A tato myšlénka naplnila chrobáka nejlepším rozmarem. „Na cestách stáváme se důvtipnými,“ pravil.

Sluneční paprsky padly přímo na něho, slunko zářilo překrásně. „Svět není přece tak zlý,“ pravil chrobák, „avšak musíme ho umět pochopiti.“ Svět byl opět krásným, neboť císařův kůň dostal zlaté podkovy jen proto, že chrobák měl býti jezdcem.

„Ale teď musím sléztí a všem členům své rodiny vypravovati, co vše pro mne učiněno. Budu jim vypravovati o všech nehodách, kterých jsem zažil na cestě po cizozemsku, a řeknu jim, že zůstanu doma, pokud kůň svých zlatých podkov neopotřebuje.“

SNĚHULÁK

„Až to ve mně praští, tak znamenitě mrzne!“ řekl sněhulák. „Ostrý vítr může nám opravdu vdechnouti život. A kam poděla se ta zářivá, která tu na mne tak čuměla?“ Myslil tím slunce právě zacházející. „Však ona mne nedonutí ke mžourání, dovedu se držeti ještě pohromadě.“

Dvě třírohých kusů cihel sloužilo mu za oči. Ústa jeho nahrazovala stará radlice, proto měla i zuby. Narodil se při hlučném pokřikování chlapců, pozdraven byl zvoněním rolniček a praskáním biče veselé sanice.

Slunce zašlo, v modravém vzduchu vynořil se úplněk, kulatý a velký, jasný a krásný.

„Teď ji máme zase s jiné strany,“ pravil sněhulák; domníval se, že to slunce opět se ukazující. „Odvykl jsem jí. aby se na mne cenila a oči vyvalovala. Ať si tam nahoře teď visí a alespoň tolik světla vydává, abych při něm sebe sama viděl. Jen kdybych věděl, jak to navleci, abych se dostal z místa. Ó jak rád bych se dostal odtud! Kdybych mohl, šel bych teď na led a klouzal bych se, jak jsem to viděl u chlapců; ale neumím běhati.“

„Pryč! pryč!“ zaštěkal starý hlídací pes. Byl trochu chraptivý od té doby, co přestal bytí psem domácím, co přestal líhati pod kachlovými kamny. „Však tě slunce naučí běhati. Viděl jsem to minulý rok u tvého předchůdce. Pryč, pryč, a všechno je totam!“

„Nerozumím ti, kamaráde,“ pravil sněhulák. „Má mne snad tam ta nahoře učiti běhat?“ Mínil tím měsíc. „Vždyť před chvilkou utekla, když jsem se na ni přísně podíval; ale teď se sem plíží opět s jiné strany.“

„Ty pranic nevíš,“ řekl hlídací pes; „ale což divu, vždyť tě teprv nedávno slepili. Co vidíš teď, je měsíc, a co zašlo, bylo slunce. Zítra se opět dostaví a jistě tebe naučí sběhnouti do příkopu. Počasí se brzy změní, cítím to v levé zadní noze, škube mě to v ní. Nastane obleva.“

„Nerozumím mu,“ řekl sněhulák k sobě; „ale tuším, že co mi pravil, jest nepříjemné. Ta, kteráž na mne zářila a oči vyvalovala a kterou nazývá sluncem, není mi také přítelkyní, jakýsi vnitřní hlas mi to šeptá.“

„Pryč! pryč!“ zaštěkal hlídací pes, otočil se třikráte kolem sebe a položil se pak ku spaní.

Počasí opravdu se změnilo. Hustá mlha rozložila se ráno nad celou krajinou. Krátce před východem slunce začalo trochu váti. Vítr byl ledový, mráz vnikal až do kostí; objevilo se však krásné divadlo, když slunko úplně vzešlo. Všecky stromy a křoviny stály tu pokryty jíním. Krajina podobala se lesu z bílých korálů, jako by všecky větve sněhobílými květy byly pokryty. Nesčíslné a jemné větvičky, kterých v létě pro samé listí nebylo viděti, zřetelně nyní vynikaly a to s takovou oslňující bělostí, jako by z každé jednotlivé větve bílá záře proudila. Smuteční bříza pohybovala se, bylo v ní tolik života jako ve stromech za doby letní. Byla to nedostižná krása. A když slunce vyšlo, jak to vše zářilo, jako by bylo pokryto prachem diamantovým, jako by se velké diamanty kmitaly ve vrstvách sněhových. Zdálo se také, že tu plápolají nesčíslná malá světélka, bělejší ještě než sních.

„Jaká to přerokovaná krása!“ pravilo mladé děvče, které přišlo s jakýmsi mladíkem do zahrady, načež oba stanuvše přímo u sněhuláka, na třpytící se stromy pohlíželi. „Krásnější podívané nemáme ani v létě,“ dodala, a oči její zářily.

„A dokonce na takového chlapíka, jako je tento,“ odpověděl mladík a ukázal na sněhuláka; „je znamenitý.“

Děvče se usmálo, kývlo na sněhuláka, i dalo se do skoku se svým přítelem po chrupajícím sněhu.

„Kdo byli ti dva?“ ptal se sněhulák hlídacího psa. „Jsi déle na dvoře nežli já; znáš je?“

„Toť se ví,“ řekl pes. „Ona mne často pohladila a on mi dával kosti; ty nikdy nekousnu!“

„Ale koho zde představují?“ ptal se sněhulák.

„Ženicha a nevěstu,“ odpověděl pes. „Chtějí spolu do jedné boudy a kosti okusovat. Pryč! pryč!“

„Jsou oba tolik jako ty a já?“ tázal se sněhulák dále.

„Patří k panstvu,“ odvětil pes. „Jak málo ví, kdo se teprv včera narodil! pozoruj to na tobě. Já jsem starý a mám vědomosti, neboť znám z tohoto dvora každého. Ba ano, byl čas, kde jsem nebýval zde v zimě a na řetězu. Pryč! pryč!“

„Vypravuj, vypravuj!“ řekl sněhulák; „ale nesmíš chrastit řetězem, neboť přitom chrupá mi hned v těle.“

„Pryč! pryč!“ zaštěkal pes. „Byl jsem psičkem, malým a roztomilým; tak alespoň říkali. Tenkráté líhal jsem tam v zámku na aksamitové stoličce, líhal jsem na klíně nejvyšší vrchnosti. Líbali mne a utírali mi pracky vyšívaným šátkem. Nazývali mne „Žoli“, to jest „krásným“. Potom jsem jim byl příliš velikým i dali mne k hospodyni. Dostal jsem se do příbytku sklepního; z místa, kde stojíš, můžeš viděti zrovna do něho; můžeš nahlednouti do komory, kdež byl jsem panstvem *já*. Bylo tam sice méně místa nežli nahoře, ale žilo se tam pohodlněji; nebyl jsem tam od dětí mačkán a tahán jako nahoře. Stravu měl jsem dobrou jako dřív a mnohem více. Měl jsem vlastní svou podušku, a mimo to byla tam kamna, která jsou, zvláště v nynější době, tou nejkrásnější věcí na světě. Zalezl jsem pod ně a trávil čas v úkrytu. Ah, o těchto kachlových kamnech sním až posud. Pryč! pryč!“

„Což vypadají kachlová kamna tak krásně?“ tázal se sněhulák. „Jsou snad mně podobná?“

„Jsou pravým opakem tebe. Černá jako uhel, mají dlouhý krk s mosazným kotlem a žerou dříví, až jim oheň ze tlamy srší. Musíme se přidržovati jejich boků; také můžeme vlézt na ně anebo pod ně, tu pak vydychujou velmi příjemné teplo. Z místa, na kterém stojíš, můžeš nahlednouti do okna.“

Sněhulák tam nahledl a spatřil skutečně černý, čisté hlazený předmět s mosazným kotlem. Oheň vrhal svou záři do předu, na podlahu. Sněhulákovi bylo divně u srdce; zmocnil se ho cit, jež nemohl si vysvětliti; pocítil cosi, co posud neznal, co však znají všickni lidé, nejsou-li sněhuláky.

„A proč jsi ji opustil?“ tázal se sněhulák. Cit jeho mu pravil, že to snad nějaký krásný ženský tvor. „Jakž mohl jsi takové místo opustit?“

„Byl jsem k tomu donucen,“ řekl pes. „Vyhodili a přivázali mne k řetězu. Kousl jsem nejmladšího kluka do nohy, poněvadž mi chtěl vytrhnouti kost, kterou jsem právě okusoval. ‚Kost za kost‘ je mým heslem. To však měli mi za zlé, a od té doby ležím zde u řetězu, i pozbyl jsem jasného svého hlasu. Poslyš jenom jak chraptím. Pryč! pryč! To je konec mé písničky.“

Sněhulák ho již neposlouchal, pohlížeje ustavičně do sklepního příbytku hospodyně, do její komory, kdež stála kachlová kamna na čtyřech železných nohách, zjevující se v celé své velikosti, která nezdala si v pranicem s velikostí sněhulákovou.

„Chrupá to ve mně tak zvláště,“ pravil sněhulák. „Což se tam nikdy nedostanu? Je to přání tak nevinné, a nevinná naše přání musejí přece býti vyplněna. Je to mé nejvyšší, mé jediné přání, a bylo by skoro nespravedlivé, kdyby nebylo ukojeno. Musím tam, musím se o ni podepřít, kdybych měl okno vyrazit!“

„Tam nepříjdeš nikdy,“ pravil pes, „a kdybys se skutečně ke kamnům přiblížil, bylo by po tobě veta.“

„Beztoho už je skoro po mně veta,“ řekl sněhulák; „zdát’ se mi, jako bych se lámal.“

Celý den stál tu sněhulák a pohlížel do okna. Za soumraku byla jizba ještě přívětivější. Z kachlových kamen vycházela tak jemná zář, již ani měsíc ani slunce nezáří; tak mohou zářiti pouze kamna, jsou-li naplněna. Dvěře-li se otevřely, vyšlehl pokaždé plamen; bylo to jeho zvykem. Bílý obličej sněhulákův pokryl se pak plamennou červení a také jeho prsa zářila v červenavém lesku.

„Nevydržím to déle,“ pravil. „Jak krásně jí to sluší, vyplazuje-li jazyk!“

Noc byla velmi, velmi dlouhá, ale sněhulákovi se dlouhou nezdála; stál tu pohroužen ve sladkých myšlénkách, které mrzly jen to chrupalo.

Časně z rána bylo okno sklepního příbytku zamrzlé; bylo ozdobeno nejkrásnějšími ledovými květinami, jaké si jenom sněhulák mohl přátí, však zakrývalo mu kachlová kamna. Okno nechtělo roztátí, nemohl patřiti na milý předmět. Mráz chrupal a praštěl, že sněhulák z toho mohl míti radost, ale neradoval se; mohl a směl se cítiti šťastným, ale nebyl šťastným, chřádl touhou po kachlových kamnech.

„Pro sněhuláka je to nebezpečná nemoc,“ pravil pes. „Trpěl jsem také jednou touto nemocí, ale přestál jsem ji. Pryč! pryč! – Teď nastane nám jiné počasí.“

A nastalo jiné počasí, nastala obleva. Oblevy přibývalo a sněhuláka ubývalo. Však neříkal nic, nebědoval – a to je smutné znamení.

Jednoho jitra se rozbořil. Kde dříve stál, vyčnívalo cosi jako od koštěte. Bylit’ chlapci postavili ho kolem toho předmětu, jenž měl ho držeti na nohou.

„Teď rozumím jeho blouznění,“ pravil pes. „Sněhulák měl v těle pometlo; ono to bylo, které v něm touhu po kamnech vzbuzovalo. Teď konečně to přestál. Pryč! pryč!“

A brzy také zima schýlila se ku konci. „Pryč! pryč!“ štěkal hlídací pes; ale malá děvčátka zpívala na dvoře:

Vypušte kvítka jemňounká
i travičko ty zlat’ounká!
Ptáčkové, spějte rychle blíž,
chýlíť se únor k zvratku již.
S kukačkou zpívám kvi kvi vít!
Již slunka vzejdiž milý svit!

Nikdo nezapomene si už na sněhuláka.

PÉRO A KALAMÁŘ

V pokoji básníka bylo jedenkrát při prohlížení jeho kalamáře proneseno: „Ku podivu, co všechno může vyjít z tohoto kalamáře! Co bude asi teď následovati? Opravdu, je to podivné!“

„To je pravda,“ řekl kalamář. „Je to nepochopitelné. Také já to vždycky tvrdívám,“ řekl pyšně péru a ostatním předmětům na stole, které ho mohly slyšet. „Věru podivno, ba až k víře nepodobno, co může ze mne vyjít; nevím opravdu sám, co bude následovat, až začne člověk opět ze mne čerpat. Jediná kapka ze mne stačí na půl stránky papíru, a co se toho může na ní napsat! Jsem zajisté něco zvláštního. Ze mne pouze vycházejí všechna díla básníka: líčení každého jednotlivce jak žije a tyje, že lidé okamžitě ho poznají; veškeré vnitřní city, dobrý rozmar, a rozkošné líčení přírody. Sám to nepochopuju, neboť přírodu ani neznám; ale už je tomu tak, vězí to ve mně. Ze mne vyšly a posud vycházejí celé pluky roztomilých děvčátek, smělých rytířů na bujných koních, veselých a zdravých hochů. Věru, ani sám to nevím, vždyť přitom pranic nemyslím.“

„V té věci máte zcela pravdu,“ řeklo péro. „Nemyslíte pranic, neboť kdybyste poněkud myslil, nahledl byste, že podáváte pouhou tekutinu. Vydáváte vlhkost, abych vše, co ve mně spočívá, mohlo vyslovit a na papír přivést; já to píšu. Ano, péro píše. Ačkoliv o tom nikdo nepochybuje, neuznávají to přece mnozí lidé, zejména pokud se básnického umění dotýče, rovněž tak jako starý kalamář.“

„Vizme nezkušence!“ odsekl kalamář. „Sotva týden koná službu a už není k ničemu. Snad se nedomýšlíte, že dovedete dělati básně? Pouhou děvečkou jste; před vámi měl jsem už mnoho takových, a to nejen z rodiny houserů, nýbrž i z anglické továrny. Znáám dobře brková i ocelová péra. Měl jsem jich už hojný počet ve službě, a budu jich mít ještě mnoho, přijde-li člověk, který za mne rukou pohybuje, a napíše-li, co z mého vnitřku vyčerpá. Věru rád bych věděl, co teď nejdříve ze mne vytáhne!“

„Pošetilý kbelíku inkoustový!“ odušilo mu péro. –

„Pozdě večer vrátil se básník domů; byl v koncertu, slyšel výtečného houslistu a znamenitou hrou jeho byl nanejvýš nadšen. Vyluzoval ze svého nástroje celý svět omamujících tónů: tu znělo to jako zvonící kapky vody, perla vedle perly, tu jako mocný sbor

cvrlikajících ptáků a konečně jako hučící bouře v borovém lese. Bylo mu jako by slyšel své vlastní srdce plakati, ale melodiemi, znějícími nejlíbeznějším hlasem ženským. Zdálo se, jako by nejen struny, nýbrž i kobylka, kolíčky, ba veškerý části houslí zaznívaly. Byla to hra velmi těžká a přece zdála se pouhou hračkou, jako by smyčec po strunách sem a tam jenom běhal. Mohlo se mysliti, že by to každý tak dovedl; vždyť ty housle zvučely samy sebou i smyčec zněl sám sebou, avšak znění obou splývalo v krásný, lahodný celek. Pro housle a smyčec zapomínáno na mistra, jenž je řídil a život i duši do nich vdechoval. Ale básník na něho nezapomněl, naopak po celou cestu z koncertu tanul mu neustále na mysli, a doma napsal o něm své myšlénky:

„Jak to bláhové, chtějí-li smyčec a housle býti hrdý na svůj výkon! A nepočínají si podobné i lidé velmi často? Nepodobá se jim přemnohý učenec, básník, umělec, vynálezce i vojevůdce? Vynášíme se a jsme hrdi na svá díla, ačkoliv jsme všickni pouhými nástroji, na něž hraje Bůh; jemu pouze vzdána budiž čest! Nemámeť pranic, proč bychom se měli pyšnit.“

Ano, to napsal básník, napsal to ve formě podobenství s názvem: „Mistr a nástroje.“

„Heč, dostal jste svůj díl,“ pravilo péro kalamáři, když byly opět osaměly. „Slyšel jste ho nahlas předčítati, co jsem napsalo?“

„Ano, co jsem já vám napsati dal,“ odsekl kalamář. „Ten štulec patřil vám za vaši nadutost. Divím se, že tomu nerozumíte, tropí-li si z vás někdo šašky. Dal jsem vám štulec přímo ze svých vnitřností. Či myslíte, že neznám způsob vlastního svého posměchu?“

„Nadutá nádobo inkoustová!“ odseklo hněvivě péro.

„Psací kolíku!“ vzkřikl kalamář.

A každý z nich byl si vědom, že pověděl druhému pravdu, člověku se odlehčí, může-li říci někomu pravdu do očí. Kalamář i péro si také odlehčily a klidně usnuly.

Ale básník nespal; myšlénky jeho proudily se jako tóny z houslí, hrnuly se jako perly, hučely jako bouře lesem, již pociťoval ve svém srdci. Dotýkal se ho paprsek mistra pověčného.

Jemu pouze vzdána budiž čest!

KOHOUT VE DVOŘE A KOHOUT NA STŘEŠE

Byli jednou dva kohouti, jeden na smetišti a druhý na střeše, oba nadutí. Který však byl nadutější?

Slepičí dvůr oddělen byl prkeným plotem od jiného dvora, na němž leželo hnojiště a kdež rostla velká okurka, která se domýšlela, že je vzácnou květinou ze skleníku.

„K tomu jsme určeny svým rodem,“ pravila sama k sobě. „Ne každý může se narodit okurkou; vždyť musejí býti také jiní, živoucí tvorové. Slepice, kachny a celá posádka sousedního dvora jsou také tvorové. Ajhle tam na prkeném plotu pana nádvorního kohouta; ten je jistě něčím zcela jiným než kohout větrník, který sedí tak vysoko, že nemůže ani vrzati, neškuli kokrhati. Nemá ani kvočen ani kuřátek, myslí jenom na sebe a vypocuje měděný rez. Aj, toť je nádvorní kohout zcela jiný chlapík! Ta jeho chůze – učiněný tanec. A jeho kokrhání – učiněná hudba! Kdekoli se objeví, poznají všude, co je pravý zpěvák. Kdyby sem přišel, kdyby mne s lupením i se stonkem snědl, kdybych sklouzla do jeho volátka, ó jak blažená byla by to smrt!“ zvolala okurka.

V noci rozzuřila se strašlivá bouřka; kvočny, kuřátka ba i kohout zalezli do kurníku. Plot mezi oběma dvory zřítíl se s velikým hřmotem, tašky padaly se střech. Kohout větrník i za bouře seděl pevně, ani sebou nehýbaje – nemohl; ač mlád, nově ulit, byl příliš usedlý a rozumu plný. Již od svého narození choval se vážně a rozumně, nepodobaje se nijak těkajícímu ptactvu v oblacích: vlašťovkám, skřivanům atd. Pohrdal těmi „cvrčky“, těmi nepatrnými a prostými. Holubi jsou sice velcí, čistí a lesklí jako perleť, vypadají částečně jako kohout větrník, ale jsou tlustí a hloupí, všechny jejich myšlenky čelí jen k tomu, aby si nacpali žaludek, a v obcování jsou nanejvýš nudní, tvrdil kohout. Tažní ptáci neopomíjeli zavítati k němu návštěvou, vypravovati mu o cizích zemích, o vzdušných karavanách, i všelijaké hrozné události o dravém ptactvu. Poprvé bylo to ovšem nové a tedy zábavné, ale později spozoroval kohout větrník, že opakují staré věci a ty ho nudily. Nikdo mu nevyhověl, nedovedl s ním obcovati, každý mu byl nudným a protivným. „Svět nestojí za nic,“ pravil. „Žvastání, všude jen samé žvastání!“

Kohout větrník byl přesycený a otupělý. Kdyby to byla věděla okurka na dvoře, snad by ji byl tím více zajímal; ale jí tanul na mysli jen kohout nádvorní, a ten byl právě u ní. Bouřka se přehnala, jen hrom duněl z dálky; ale plot zůstal překocen.

„Co říkáte tomu zvláštnímu kokrhání?“ ptal se kohout svých slepic a kuřátek; mínil tím hromobití. „Je v tom cosi surového, ani trochu jemnosti.“

Slepice i kuřata běžely na hnojiště, kohout kráčel za nimi krokem rytířským.

„Zahradní rostlino!“ pravil k okurce. Oslovení to pokládala ona za důkaz tak hlubokého a rozsáhlého vzdělání, že zcela pranic necítila, když začal do ní zobati a ji pojídati. „Ó jaká to blažená smrt!“

Přišly slepice, přišla kuřata, a kam běželo jedno, běžela i ostatní, kdákajíce a típajíce a na kohouta pohlížejíce; bylyť na něho pyšny, neboť patřil k jejich rodině.

„Kykyryký!“ zakokřhal. „Kuřata stanou se okamžitě velkými slepicemi, jakmile všemu světu prohlásím, co vím.“ A slepice kdákaly a kuřata típala po něm.

I ohlašoval velikou novinu: „Kohout může vejce snášeti! A víte-li, co v takovém vejci vězí? Bazilišek. Pohledu jeho nikdo z vás nesnese. Posud věděli to jen lidé; ale teď to víte i vy, nyní víte, co ve mně jest a jak znamenitý jsem chlapík!“

Nato zatřepetal křídlo, pozvedl pyšně hřeben a opět zakokřhal. Všem slepicím a kuřatům nabíhala sic téměř husí kůže, ale přece byly na to nesmírně pyšny, že je mezi nimi tvor tak znamenitý. Kdákaly a típaly, že to ani kohoutu na střeše ujíti nemohlo; zaslechl to, ale ani sebou nepohnul.

„Samé žvastání,“ řekl k sobě kohout větrník. „Kohout nikdy nesnáší vaječ, a co mne se týče, nechci je snášeti. Kdybych chtěl, mohl bych snést nějaké větrné vejce; ale svět toho není hoden. Všude jen samý žvast! Věru i seděti zde už mne omrzelo.“

A proto se ulomil; kohouta na dvoře však přece nezabil, ačkoli, jak slepice tvrdily, měl naň zamířeno. –

A mravné poučení? „Kokrhání a žvastání je přece lepší než otupělá přesycenost a sebevražda.“

ČAJOVÁ KONVICE

Byla jednou jedna pyšná čajová konvice: honosila se svým porculánem, svým dlouhým hrdlem a širokým uchem. Měla něco napřed a něco vzadu: napřed hrdlo, vzadu ucho, a tím se pyšnila; avšak o víčku svém, jež mělo několik trhlin a bylo slepeno, ani slovem se nezmiňovala. Mělat' chyby, ale o svých chybách nemluvíme rádi, o ty starají se jiní dost a dost. Šálky, hrnek na smetanu i schránka na cukr, slovem celé čajové náčiní jistě by nezapomněly na křehkost víčka, ba namluvily by o něm více než o dobrém uchu a znamenitém hrdle; to čajová konvice věděla.

„Ó, já je znám!“ pravila k sobě. „Uznávám chyby své, což nejlépe svědčí o mé pokoře i rozumu. Chyby máme všickni. ale za to míváme také zvláštní přednosti. Šálkům dostalo se uch, schránce na cukr víčka; já však obdržela obojí, a k tomu ještě něco napřed, co ony nemají: já dostala hrdlo, které mne povyšuje na královnu stolku čajového. Schránce na cukr a hrnku na smetanu přidělen jest úkol, aby byly služkami příchuti, ale já jsem dávkyně, panovnice, já rozdávám požehnání žíznicímu člověčenstvu; v mém nitru bývají čínské listy ve vařící, bezchutné vodě připravovány.“

Slova ta mluvívala čajová konvice, dokud žila v bezstarostném mládí. Stojíc na pokrytém stole byla nejjemnější rukou zvedána do výše. Avšak nejjemnější ta ruka byla neobratná, čajová konvice upadla a hrdlo se jí ulomilo; víčka ovšem nebylo škoda. Bez smyslu ležela na podlaze, vařící voda vytékala z ní na všechny strany. Byla to krutá rána, krutější však bylo, že se vysmívali jí a nikoliv oné nejjemnější, ale nemotorné ruce.

„Nikdy nezapomenu strašného toho okamžiku,“ pravila čajová konvice, když později o osudech svého života rozmýšlela. „Nazvali mě vysloužilcem, postavili do kouta, a druhý den darovali mě chudé ženě, která prosila za kousek mastnoty. Tak octnula jsem se v příbytku chudoby i stála tu bez účelu; ale právě tam, kde jsem stála, počal lepší můj život. Jsmeť podrobeni ustavičným proměnám. Nasypali do mne hlíny; pro čajovou konvici je to tolik jako býti pochovánu; do hlíny položili květinovou cibuli. Kdo ji tam položil, kdo mi ji daroval, nevím; byla mi však darována náhradou za čínské listy a vařící vodu, náhradou za ulomené ucho a hrdlo. A cibule ležela ve hlíně, ležela ve mně, i stala se mým srdcem, mým živoucím srdcem, jakého jsem dříve nikdy neměla. Život a síla byly v nitru mém, vše se ve mně hýbalo: tepna bila, cibule klíčila, a dřímající v mém nitru myšlenky a city razily si vši mocí cestu ku předu, až ve květině vpučely. Viděla jsem ji a pro její krásu zapomněla jsem na sebe samu. Blázen, kdo pro jiné na sebe sama zapomíná! Neděkovala mi, nemyslila na mne; byla obdivována a chválena. Působilo mi to velikou radost; jakž by ne! – Jednoho dne zaslechla jsem, že květina má zasluhuje lepšího hrnce. Zlomili mne vejpůlky; ó byla to strašlivá bolest. Ale květině dostalo se lepšího hrnce, a já – já byla vyhozena na dvůr, a ležím tu jako starý střep s upomínkami, o něž mne nikdo nemůže oloupiti.“

CO DĚLAL, VŽDY DOBŘE UDĚLAL

Jistě jste už byli někdy na venkově a viděli tam staré, selské stavení, došky pokryté. Roste na něm mech, a na hřebenu střechy bývá čapí hnízdo. Čáp nesmí tam scházeti. Okna má nízká, a jenom jedno z nich možno otvírati. Nad plotem sklání se bez, vedle plotu pod zkrivenou vrbou nalézá se kalužina, v které si husy a zejména kachny se svými kachňaty velmi libují. Mimo to vyskytne se před vámi mimo nadání domácí pes, štěkající na každou neznámou věc i osobu.

Dům navlas takový stál kdesi na venkově a v něm bydleli dva staří lidé: sedláček a jeho žena. Jakkoli neměli mnoho, mohli přece jednoho kusu postrádati a to byl kůň, jenž se pásával v příkopu u silnice. Starý jezdíval sice na něm do města i půjčoval ho sousedům, kteří mu za to jiné služby prokazovali; avšak zdálo se jim býti výhodnějším koně prodati nebo vyměnit si ho za něco jiného, prospěšnějšího. Ale zač?

„Tomu, tatínku, ty nejlépe rozumíš!“ pravila žena. „V nejbližším městečku odbývá se právě trh; jed' tam, prodej koně anebo ho nějak dobře vyměň. Co děláš, bývá vždycky dobré. Jed' na trh!“

Potom uvázala mu šátek na krk, neboť to uměla lépe než on; udělala mu dvojitou mašli, která mu hezky slušela; přetřela mu dlaní klobouk, políbila ho na ústa, načež odejel na koni, jenž měl býti prodán anebo vyměněn. Ano, tatínek tomu rozuměl.

Slunce pálilo, na nebi nebylo ani mráčku, silnice plna prachu. Množství lidí na vozích, koňmo i pěšky oživovali silnici jindy osamělou. Parno bylo nesnesitelné, po celé cestě ani jediného místečka stinného.

Náš starý přítel setkal se se sedlákem, jenž hnal před sebou krávu, a to krávu tak roztomilou, jak jen kráva býti může. „Ta dává jistě dobré mléko,“ pomyslí si, „snad by se tu dala udělati dobrá výměna. Poslyš, ty s tou kravou!“ pravil, „nechceš si se mnou trochu pohovořiti? Hle toho koně; myslím, že stojí za víc nežli kráva; ale mně to lhostejno. Kráva dala by mi větší užitek. Nechceš měnit?“

„Milerád,“ pravil muž s kravou, i vyměnili si je.

Obchod byl uzavřen, a sedláček mohl se nyní vrátit, vždyť došel cíle své cesty; avšak že měl v úmyslu jíti na trh, chtěl se tam dostat, jen aby se naň podíval. Hnal tedy svou kravičku dál, stupal velmi rychle, i krávu k rychlému kroku přiměl, a proto dohonil v brzku muže, jenž vedl ovci, slušně vypasenou a s pěknou vlnou.

„Tu bych si přál!“ pomyslí si sedlák. „V našem příkopu měla by trávy dost a dost. Celkem bylo by pro nás prospěšnější chovati ovci nežli krávu. Což abychom je směnili?“

Muž, kterému ovce patřila, nebyl ovšem proti tomu, výměna učiněna, a sedlák ubíral se dále s ovci podél silnice. Na cestičce, která se křížovala se silnicí, spatřil muže s velikou husou pod paží.

„Tisíc láter, jak těžkou to nesete husu!“ oslovil ho sedlák. „Ta má sádla, a jaké peří! V naší kalužině vyjímala by se velmi pěkně. Moje stará měla by alespoň někoho, pro nějž by mohla slupky schovávat; nejednou již pravila: „„Kéž bychom měli jenom jednu husu!““ Nuže, teď ji může mít a bude ji mít! – Chceš měnit? Dám ti za tvou husu ovci a k tomu ti ještě pěkně poděkuju.“

Majetník husy ovšem nic nenamítal, a sedlák ji obdržel. Nalézal se blízko města, tlačenice na cestě přibývalo, lidstva se všude jen jen hemžilo. Všickni ubírali se po silnici podél mýtníkova pole bramborového, v němž byla přivázána téhož slepice, aby se snad ve všeobecném tom zmatku nezaběhla a navždy nezmezela. Byla beze chvostu, mžourala očima a vyhlížela velmi pěkně. „Kdák! kdák!“ volala. Co si při tom myslila, nelze říci; ale sedlák spatřiv ji zvolal: „Tot' je nejkrásnější slepice, jakou jsem kdy viděl, je krásnější nežli mlynářova kvočna; kéž bych ji měl! Slepice najde vždycky zrno, a může se takřka sama uživit. Myslím, že bych pochodil dobře, kdybych ji za husu vyměnil. „Chcete měnit?“ tázal se.

„Měnit?“ odpověděl druhý. „I proč ne?“ A měnili: mýtný obdržel husu a on slepici.

Pořídil na cestě do města opravdu velmi mnoho. K tomu bylo parno a on unaven. Doušek piva a skýva chleba zajisté by neškodily. Poněvadž byl právě před hospodou, chtěl tam vejít; ale v témž okamžiku vycházel hostinský ven; náš sedláček setkal se s ním mezi dveřmi i viděl, že nese na ramenou nacpaný pytel. „Co to máte v pytli?“ tázal se.

„Shnilá jablka pro vepře,“ odvětil hostinský.

„Jaké to ohromné množství! Přál bych si, aby je moje stará viděla. Minulý rok měli jsme na staré jabloni blíž kůlny pouze jedno jablko. Uložili jsme je na skříni, a stálo tam, pokud se nezkazilo. Je to aspoň kousek blahobytu, říkávala moje stará. Ale zde spatřila by kus pořádného blahobytu. Ano, přál bych jí to!“

„Nu co mi za ně dáte?“ tázal se hostinský.

„Co dám? Dám vám za ně svou slepici.“ I dal mu slepici a obdržel jablka. Potom vstoupil do hospody a postavil pytel s jablky ke kamnům; nevšimnul si však, že v nich bylo notně zatopeno, neboť hostinská na nich vařila. V jizbě bylo mnoho cizinců: koňari, honáci a také dva bohatí Angličané, kteří měli tolik peněz, že se jim až kapsy trhaly. Angličané rádi se sázejí, jak ihned uslyšíte.

Jaký to zvláštní zvuk u kamen? Jablka počala žářem od kamen syčeti.

„Co je to?“ Záhy se toho dověděli, i slyšeli celou historii o koni, jenž byl vyměněn za krávu, a vždy dále až za shnilá jablka.

„Počkej, to bude ran, až se vrátíte domů!“ pravili Angličané.

„Dostanu hubičky a nikoliv rány,“ odpověděl sedlák. „Moje stará řekne: Co děláš, bývá vždycky dobré.“

„Vsaďme se!“ vybízeli ho. „O plnou bednu zlat'áků!“

„Spokojím se jednou čtvrtčí,“ odpověděl sedlák; „mohu vsadit pouze čtvrtci jablek a k tomu ještě sebe sama a svou starou; ale to už je víc nežli rovná míra, to je míra vrchovatá.“

„Platí!“ zvolali oni, a sázka byla smluvena.

Přijel vůz hostinského, Angličané a sedlák vsedli do něho, shnilá jablka se naložila, vozka práskl do koní, a za nedlouho stanuli před domem sedlákovým.

„Dobrý večer, maminko!“

„Děkuju, tatínku!“

„Vyměnil jsem našeho koně.“

„Nu, vždyť tomu rozumíš,“ pravila žena; objala ho, neohlížejíc se na pytel ani na cizince.

„Vyměnil jsem koně za krávu.“

„Zaplať Pánbůh za mléko,“ libovala si žena. „Teď budeme mít na stole mléčná jídla, máslo a sýr. To byla dobrá výměna.“

„Ano, ale krávu vyměnil jsem za ovci.“

„Tať je mnohem lepší,“ podotkla ona. „Jednáš vždycky rozmyslně. Pro ovci máme trávy dost. Můžeme mít ovčí mléko a sýr, vlněné punčochy ba i vlněné kazajky. To kráva nedává, poněvadž ztrácí chlupy. Jsi rozvážný a rozmyslný muž.“

„Ale ovci vyměnil jsem za husu.“

„Budeme mít letos opravdu Martinskou husu, tatínku? Ty se vždycky snažíš, abys mi nějakou radost spůsobil. Je to znamenitá myšlénka. Husu možno si vykrmiti a do Martina nám hodně stloustne.“

„Ale husu vyměnil jsem za slepici,“ doložil muž.

„Za slepici? Toť je dobrá výměna!“ pravila žena. „Slepice snáší vajíčka, z těch se nám vylíhnou kuřátka i budeme mít celý kurník. To jsem si právě v duchu přála.“

„Ano, ale slepici vyměnil jsem za pytel shnilých jablek.“

„Teď tě musím políbiti!“ zvolala žena plna radosti. „Díky, drahý muži! Musím ti něco povědět. Chtěla jsem tě přivítati s nějakým dobrým jídlem: svítkem s pažitkou. Vejce jsem měla, ale pažitka mi scházela. Šla jsem tedy naproti k paní učitelce. Víím, že mají dost

pažitky; ale paní je lakomá. Prosila jsem, aby mi jí trochu půjčila. ‚Půjčíte?‘ divila se. ‚V naší zahradě neroste ani shnilé jablko; ani to nemohu půjčit.‘ Nuže, teď jí jich mohu já deset, ba celou kopu půjčiti. Jaká to radost, tatínku!“ A přitom ho políbila.

„To se mi líbí,“ pravil jeden z Angličanů. „Ačkoli pořád s kopce dolů, přece vždy stejná veselost. To stojí opravdu za peníze.“

Nato vyplatili sedlákovi, jenž obdržel místo ran hubičky, umluvenou sázku.

DÍTĚ VE HROBEČKU

Smutek rozložil se v domě, rozložil se v srdci: nejmladší synáček, čtyřletý hošík, jediný syn a příští radost a naděje rodičů, zemřel. Měli ovšem ještě dvě starší dcerušky, milá, dobrá děvčátka; avšak zemřelé dítě bývá vždy nejmilejší, a tím bylo nejmladší, a k tomu ještě syn. Bylo to těžké zkoušení. Sestřičky truchlily, jak obyčejně mladá srdéčka truchlívají, dojaty jsouce zvláště bolem svých rodičů; otec byl sklíčen, ale matka byla přemožena nejhlubší bolestí. Dnem i nocí byla na nohou, ošetřovala malé dítě, brala je na ruce a přenášela je; cítila, že je částí jejího života. Nemohla tomu ani věřit, že je mrtvo, že má do rakvičky položeno a v hrobečku pochováno býti. Myslila, že jí Bůh nemůže odníti nejmilejší dítě, a když se to přece stalo, pravila ve svém chorobném bolu: „Bůh o tom nevěděl; máť zde na zemi bezcitrné sluhy, kteří jednají po svých choutkách, nedbajíce modliteb matčiných.“

Pozbyla důvěry v Boha, i opanovaly ji temné myšlenky, myšlenky o smrti i bázeň před smrtí věčnou, bázeň, že člověk promění se v prach a tím že všecko odbyto. Při těchto myšlenkách neměla ničeho, na čem by se mohla zadržeti, nýbrž klesala v bezednou nicotu zoufalosti. Ani v hodinách nejtrudnějších nedovedla již zaplakati. Nemyslila na mladé svoje dcery; slzy manželovy padaly sic na její čelo, ona však k němu ani nepohlédla; mrtvé dítě tanulo jí pořád na mysli, a každý její dech neměl jiného účelu, než aby jí připomínal zesnulé dítě a každé z jeho nevinných slov dětských.

Nadešel den pohřbu; předtím celé noci nespala, k ránu teprv byla přemožena mdlobou i upadla v krátký spánek. Zatím odnesena rakev do odlehlého pokoje a přiděláno k ní víko, aby neslyšela bušení kladiva.

Když se probudila, vstala a své dítě viděti chtěla, řekl manžel se slzami v očích: „Rakev je již zabeďněna; musilo to býti.“

„Je-li Bůh ke mně nelaskav,“ zvolala trpce, „proč by lidé byli lepšími?“ a vypukla v hlasitý pláč.

Rakev odnesli ke hrobu; zoufalá matka sedící u svých mladých dcer hleděla na ně, aniž je viděla; myšlenky její nepatřily již ostatní rodině, podala se svému smutku, jenž poháněl ji jako pohání jezero loď, pozbyvší kormidla i kormidelníka. Tak uplynul den pohřbu, i následovalo několik dní plných téže jednotvárné, těžké bolesti. Doma pozorovali ji s vlhkýma očima a s truchlivým pohledem, i hleděli ji potěšiti; ona však neslyšela potěšných slov jejich. Jakou útěchu jí mohli poskytnouti jsouce sami příliš zarmoucení!

I zdálo se, jako by již neznala spánku, jenž jí mohl nejméně ulehčiti, tělo její posilniti a duši její vrátiti mír. Přemluvili ji však aspoň k tomu, aby se uchýlila na lůžko. Ležela na něm, jako by spala. Jedné noci naslouchal manžel jejímu oddychování i myslel na jisto, že došla klidu a občerstvení, proto sepjal ruce, pomodlil se a brzy nato sám pevně usnul. Nepozoroval arci, že se vztyčila, oblekla a potom tiše dům opustila, aby se odebrala tam, kde její myšlenky dnem i nocí dlely, totiž ke hrobu, v němž dítě její odpočívalo. Prošla zahradou, kterouž dům byl obehnan, a vyšla za humna, odkud vinula se kolem města cestička ke hřbitovu; nikdo jí nespátřil, ona též nezočila nikoho.

Noc byla krásná, jasná i tichá, ani větérek nezavanul vzduchem. Vstoupivši na hřbitov spěchala k malému hrobečku, jenž vypadal jako jediná veliká kytice. Posadila se a naklonila hlavu ke hrobu, jako by chtěla skrze hustou vrstvu země spatřiti svého malého hošíka, jehož srdečný úsměch utkvěl živě v její paměti; na milý výraz jeho oka, byť již chorobného, nemohla zapomenouti; jak významný býval jeho pohled, kdykoli se k němu naklonila, chopivši jemnou jeho ručinku, kterouž sám ještě nemohl pozvednouti. Jako druhdy u jeho postele tak seděla teď na jeho hrobě; zde však měly slzy volnou cestu, padaly na hrobeček.

„Chceš dolů k svému dítěti?“ ozval se náhle hlas přímo vedle ní; zněl zřetelně, ale hluboce a mocně dotknul se jejího srdce. Pozvedla zraků svých i spatřila vedle sebe postavu zahalenou ve velký smuteční plášť, jehož kápě byla stažena přes hlavu. Přes to viděla jí přece do přímé a důvěru vzbuzující tváře; oči jí zářily jako v letech mladistvých.

„Dolů k svému dítěti!“ opakovala po ní, a ve slovích těch spočívalo lkání zoufalé.

„Máš tolik zmužilosti, abys mne následovala?“ pravila postava. „Já jsem smrt.“

Prisvědčila. Tu bylo jí pojednou, jako by všechny hvězdy zářily leskem úplňkovým, i viděla na hrobě krásné, pestrobarevné květiny; země zvolna a tiše povolovala jako vlající šat, matka klesala vždy hloub a hloub, a postava rozestřela kolem ní svůj černý plášť. Nadešla noc, noc smrti; sklesla hlouběji než dosahá lopata hrobníková; jako střecha prostíral se hřbitov nad její hlavou.

Cíp pláště smekl se, stála v mohutné, daleko se prostírající síni. Kolem rozložil se soumrak; ale před ní stálo její dítě, které v témž okamžiku přivinula ku svému srdci. Usmálo se na ni zářic krásou větší než kdy předtím. Výkřik vydral se jí z prsou, nebyl však slyšán, neboť zazněla potom ve vzdálenosti hlučná, čarokrásná hudba. Nikdy ještě nedotkly se ucha jejího zvuky tak líbezné, znělyť ze říše věčné blaženosti.

„Má zlatá, má milá maminko!“ slyšela své dítě mluvíti. Byl to známý, milený hlas; blažena jala se je líbati. Dítě ukázalo směrem, odkud zaznívala hudba nebeská. „Tak krásně není na zemi. Vidíš, matinko, vidíš je všechny? Tot' blaženost!“

Ale matka neviděla ničeho, ani tam, kam dítě ukazovalo, ničeho mimo černou noc; viděla pozemskými očima a ne jako dítě, jež byl Bůh k sobě povolal.

„Teď mohu, matinko, odletěti,“ pravilo dítě, „odletěti se všemi ostatními veselými dítkami přímo k milému Bohu. Jak rádo bych to učinilo! pláčeš-li však, nemohu se od tebe odloučiti, a přece bych tak rádo! Což opravdu nesmím? Vždyť přijdeš brzy za mnou, sladká matinko!“

„Ó zůstaň, zůstaň!“ prosila ona. „Jen ještě okamžik! Ještě jednou musím se na tebe podívati, tebe pocelovati a objati.“

I políbila a tiskla je k sobě. V tom zaslechla shora svoje jméno; hlasy zněly velmi žalostivé. Co to as bylo?

„Slyšíš?“ pravilo dítě. „Tatínek tě volá.“ A za chvíli ozval se usedavý pláč dětský.

„Tot' jsou mé sestřičky,“ pravilo dítě. „Zajisté jsi na ně nezapomněla, matinko.“

I rozpomenula se na ty, jež doma byla zanechala; pojala ji nesmírná bázeň. Pro mrtvé dítě byla by málem na všechny zapomněla.

„Matinko, zvony říše nebeské se rozzvučely,“ pravilo dítě. „Teď vychází slunce!“

A proud oslňujícího světla prodral se k nim; dítě zmizelo a ona cítila, jako by byla nesena do výše. Kolem ní bylo chladno; pozvedla hlavu i spatřila, že leží na hřbitově na hrobu svého dítěte. – Snem o dítěti osvítil Bůh její rozum; klesnouc na kolena modlila se:

„Odpusť mi, Pane Bože, že jsem blaženou dušinku v letu do říše tvé zdržovala, zapomínajíc povinností svých k živým, jimiž jsi mne obdařil.“

Po těchto slovech srdce její došlo úlevy. Slunce vyšlo, malé ptáče zapělo nad její hlavou a kostelní zvon vyzýval k ranní modlitbě. Posvátné ticho rozložilo se kolem, tak posvátné jako v jejím srdci. Poznalať opět Boha, poznala svých povinností a plna touhy spěchala k domovu. Naklonila se nad svým mužem; vřelé, srdečné její polibky ho zbudily a slova plynula jí z nejhlubších útrob srdce; byla opět pevná a mírná, jak jen manželka může býti, i stala se rodině své bohatým pramenem útěchy.

„Co Bůh činí, dobře činí.“

A manžel její se ptal: „Odkud pojednou ta síla a to srdce těchyplné?“

Políbila ho i své dítky. „Od Boha, pomocí mého dítěte v hrobě.“